

EUROOPA KOMISJON

Brüssel, 19.12.2011
COM(2011) 878 lõplik/2

CORRIGENDUM

Annule et remplace le document
COM(2011) 878 final du 14.12.2011
page de couverture : titre incomplet
(Concerne les versions: DA, DE, ET, FI, IT, LV, MT, PL et PT)

**KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE NING
EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE**

Aruanne edasimüügiõiguse direktiivi (2001/84/EÜ) rakendamise ja mõju kohta

SISUKORD

1.	Sissejuhatus	3
1.1.	Direktiivi eesmärgid.....	3
1.2.	Käesoleva aruande eesmärk	3
1.3.	Menetlusküsimused ning konsulteerimine huvitatud isikutega	4
2.	Direktiivi mõju	4
2.1.	Taust: üleilme kunstiturg.....	4
2.2.	ELi moodsa ja nüüdiskunsti turu konkurentsivõime võrreldes oluliste turgudega, kus edasimüügiõigust ei kohaldata	5
2.2.1.	Elavate kunstnike teoste oksjonimüük	5
2.2.2.	Kuni 70 aastat enne müügitehingu kuupäeva surnud kunstnike teoste oksjonimüük..	6
2.3.	Mõju siseturule.....	6
2.3.1.	Elavate ja surnud kunstnike teoste oksjonimüük	6
2.3.2.	Üldise turuosa muutumine	7
2.4.	Kunstiturgude arengut mõjutavad tegurid.....	7
2.4.1.	Liikuvus kõrgemates hinnavaheemikes	8
2.4.2.	Halduskoormus madalamates hinnavaheemikes.....	8
3.	Rakendamisküsimused riikide tasandil	8
3.1.	Autoritasude määrad	8
3.2.	Haldusmenetlused	9
3.2.1.	Halduskulud	9
3.2.2.	Autoritasu kogumise ühingute kulud	9
3.2.3.	Kaskaadiefekt.....	10
4.	Mõju kunstnikele.....	10
4.1.	Kunstnike kasud ja kulud	10
5.	Järeldused.....	11
5.1.	Euroopa turgude konkurentsivõime	11
Lisa 1		13

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE NING EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE

Aruanne edasimüügiõiguse direktiivi (2001/84/EÜ) rakendamise ja mõju kohta

1. SISSEJUHATUS

1.1. Direktiivi eesmärgid

Edasimüügiõiguse direktiiv (2001/84/EÜ, 27. september 2001) (edaspidi „direktiiv”) töötati välja kaht peamist eesmärki silmas pidades: ühelt poolt „kindlustada, et maalikunsti- ja graafikateose ja skulptuurteose autorid saavad kasu oma algupärase kunstiteose majanduslikust edust”,¹ ning teiselt poolt ühtlustada selle õiguse kohaldamine üle kogu ELi. Oldi seisukohal, et „selle õiguse kohaldamisel või kohaldamata jätmisel on oluline mõju siseturu konkurentsikeskkonnale, kuna iga kunstiteost müüa sooviv isik peab edasimüügiõigusest tuleneva tasumise kohustuse olemasolu või selle puudumist arvesse võtma. Nimetatud õigus on seega tegur, mis soodustab konkurentsi kahjustamist ning müügitegevuse ümberpaiknemist ühenduses.”²

Kooskõlas nende eesmärkidega edendati direktiiviga edasimüügiõiguse kohaldamise oluliste tingimuste ühtlustamist: i) kaitse taotlemise eeltingimused ning kaitse kestus; ii) kunstiteoste kategooriad, mille suhtes edasimüügiõigust kohaldatakse; iii) direktiivi kohaldamisala tehingute osas, mida direktiiv hõlmab, s.o kõik tehingud, mille üheks pooleks on kunstiteoste vahendaja; iv) kindlaksmääratud hinnaklasside raames kohaldatavad autoritasu määrad; v) edasimüügiõiguse tekkimise tingimuseks oleva edasimüügi hinna alammäära ülempiir (3000 eurot); vi) kolmandate riikide autoritasuõiguslike kodanike suhtes kohaldatavad õigusnõuded. Direktiiv jõustus 1. jaanuarist 2006.

Direktiivi jõustumise ajal ei kohaldanud siseriiklike õigusaktidega edasimüügiõigust 15 tollasest liikmesriigist neli liikmesriiki: Austria, Iirimaa, Madalmaad ja Ühendkuningriik. Nende liikmesriikide suhtes kohaldati üleminekuperioodi kuni 1. jaanuarini 2010, mille jooksul nad võisid otsustada autoritasuõiguslike surnud kunstnike teoste suhtes edasimüügiõigust mitte kohaldada. Need liikmesriigid ning Malta kasutasid selle sättega võimaldatud õigust ning samuti võimalust pikendada erandi kohaldamise tähtaega veel kahe aasta võrra. Erandi kehtivus lõpeb 1. jaanuaril 2012 ning sellest kuupäevast alates tuleb direktiivi kõigis liikmesriikides täies mahus rakendada.

1.2. Käesoleva aruande eesmärk

Direktiivi artikliga 11 on ette nähtud, et komisjon peab esitama Euroopa Parlamendile, nõukogule ning majandus- ja sotsiaalkomiteele aruande direktiivi rakendamise ja mõju kohta. Käesoleva aruandega täidetakse seda nõuet. Kooskõlas artikli 11 sätetega uuritakse käesolevas aruandes eelkõige direktiivi mõju siseturule ning edasimüügiõiguse kehtestamise mõju neis liikmesriikides, kus enne selle direktiivi jõustumist edasimüügiõigust siseriiklike õigusaktide alusel ei kohaldatud. Erilist tähelepanu pööratakse ühenduse seisukohale oluliste

¹ Direktiivi põhjendus 3.

² Direktiivi põhjendus 9.

turgude suhtes, kus edasimüügiõigust ei kohaldata, hinnatakse direktiivi osa kunstilise loovuse edendamisel ning vaadeldakse olukorda liikmesriikides kehtivate haldusmenetluste seisukohast.

1.3. Menetlusküsimused ning konsulteerimine huvitatud isikutega

Käesoleva aruande koostamise käigus viis komisjon läbi laiapõhjalise konsulteerimise üldsusega kõigis artiklis 11 määratletud põhiküsimustes, sealhulgas küsis teavet liikmesriikidelt.

Avaldamiseks laekus 503 vastust. Valdav enamik neist (422) olid kodanikelt – kunstnike õiguste pärijatelt (248, peamiselt Prantsusmaalt ja Itaaliast) ning kunstnikelt (174, peamiselt Prantsusmaalt ja Ühendkuningriigist). Samuti saadi vastuseid kutselistelt kunstiturul kauplejatelt (48), kollektsionääride ühingutelt, kunstnike kutseorganisatsioonidelt ja mõnedelt riigiasutustelt.

2. DIREKTIIVI MÕJU

2.1. Taust: üleilme kunstitur

Üleilmse kunsti- ja antiigituru, sealhulgas nii kujutava kui tarbekunsti turu maht oli 2010. aastal 43 miljardit eurot. See oli aasta, mil turg naasis oma 2008. aasta tasemele pärast kriisiaastat 2009, mil käive kahanes 28 miljardi euroni³.

ELi turuosa üleilmsel turul oli 2010. aastal tehinguväärtustes arvestatuna 37 %, kellele järgnesid USA (34 %) ja Hiina (23 %)⁴. Viimase kuue aasta kõige silmapaistvam turu suundumus üleilmsel kunsti- ja antiigiturul on olnud Hiina turuosa hüppeline tõus 5 protsendilt aastal 2006 ning sellega kaasnev USA ja ELi turuosa vähenemine (vt 1. lisa joonis 1).

2010. aastal kasvas kunsti- ja antiigituru käive 13 % kuni 35 miljoni tehinguni. Üleilmne käive jaguneb oksjonikorraldajate (2010. aastal 49 %) ja vahendajate (51 %) vahel. Oksjonite kogukäive küündis 2010. aastal ligikaudu 21 miljardi euroni ning **kujutava kunsti** teoste oksjonite kogukäive⁵ umbes 7 miljardi euroni. (Vt lisa tabel 1.)

Kunsti- ja antiigiturg tervikuna annab märkimisväärse panuse maailmamajandusse, ning seda mitte üksnes käibe mõttes, vaid ka selles mõttes, et see toetab äriühinguid ning loob nii otseselt kui kaudselt töökohti ja edendab oskusi. Arts Economicsi hinnangul tegutses aastal 2010 selles valdkonnas maailmas kokku ligikaudu 400 000 noteeritud äriühingut (oksjonikorraldajad, vahendajad), millest ELis üle 59 000 äriühingu, sealhulgas 4000 oksjonikorraldajat ja 55 000 vahendusettevõtet, kes andsid tööd ligi 270 000 inimesele ning toetasid tagasihoidliku arvestuse järgi enam kui 110 000 töökohta abi- ja toetavates valdkondades, mille teenuseid kunstiäri otseselt kasutab.

³ Kõik arvandmed põhinevad Arts Economicsi esitatud andmetel ning Artnetist saadud andmetel.

⁴ Arts Economicsi esitatud andmed Hiina kunsti- ja antiigituru osa kohta hõlmavad Mandri-Hiinat, Hongkongi, Aomeni ja Taiwani.

⁵ Välja arvatud tarbekunsti teosed.

2.2. ELi moodsa ja nüüdiskunsti turu konkurentsivõime võrreldes oluliste turgudega, kus edasimüügiõigust ei kohaldata

Edasimüügiõigus mõjutab otseselt ainult nüüdis- ja moodsa kunsti kaubandust, st ELi elavate kunstnike või kuni 70 aastat enne müügitehingut surnud ELi kunstnike teoseid. Edasimüügiõigusega seotud teosed andsid 2010. aastal oksjonite käibest maailmas ligikaudu 2,1 miljardit eurot. ELis moodustasid kõnealused teosed keskest läbi 50 % 2010. aasta kujutava kunsti teoste oksjonite kogukäibest,⁶ samas kui USAs moodustasid sellised teosed võrdluseks 35 % käibest, Šveitsis 25 % käibest ning ülejäänud maailmas 3 % käibest. (Vt lisa tabel 1.)

2.2.1. Elavate kunstnike teoste oksjonimüük

Kõikjal maailmas elavate kunstnike kujutava kunsti teoste oksjonite müügikäive maailmas kokku küündis aastal 2010 ligikaudu 1 miljardi euron, millest EL andis peaaegu kolmandiku sellest käibest. Elavate ELi kunstnike teoste oksjonite müügikäive maailmas kokku moodustas 2010. aastal ühe kolmandiku kõigi elavate kunstnike teoste oksjonite käibest (340 miljonit eurot)⁷.

Kõikjal maailmas elavate kunstnike kujutava kunsti teoste oksjonite müügikäive aastatel 2005–2010 kasvas 136 %. USAs ja ELis oli kasv keskmisest väiksem (vastavalt 60 % ja 92 %), samas kui Šveits ja Hiina näitasid mõlemad väga suurt kasvu: vastavalt 334 % ja 646 %⁸.

ELi turuosa üleilmsel elavate kunstnike teoste oksjonimüügi turul langes ajavahemikul 2005–2010 37 %-lt 30 %-le, mis tulenes peamiselt Ühendkuningriigi turuosa vähenemisest 27 %-lt 20 %-le. USA turuosa vähenes samal ajal 54 %-lt 37 %-le, samas kui Hiina turuosa kasvas 8 %-lt 24 %-le. Šveitsi turuosa suurenes pisut 0,3 %-lt 0,5 %-le.

Samuti kaotas EL perioodil 2008–2010 ELi elavate kunstnike teoste müügi turuosas⁹. See järgnes Ühendkuningriigi suurele turuosale 62 % aastal 2008, kolm aastat pärast edasimüügiõiguse direktiivi jõustumist. USA turuosa on samal ajal viie protsendipunkti võrra kasvanud 28 % tasemele ning mõned liikmesriigid, kus edasimüügiõigus hakkas kehtima aastast 2006, võisid samuti täheldada sel ajavahemikul oma elavate ELi kunstnike turuosa ülespoole kerkimist (Austria, Madalmaad, Itaalia¹⁰). Vt tabel 1. Kui vaadata olemasolevaid andmeid pikema aja kohta, on näha, et ELi turuosa elavate ELi kunstnike teoste kategoorias on kasvanud 60 %-lt aastal 2002 66 %-le aastal 2010 ning Ühendkuningriigi turuosa vastavalt 40 %-lt 42 %-le.

⁶ Kujutava kunsti teoste oksjonite käibe andmed on käesolevas aruandes võetud üleilmse kunstituru muutuste käsitlemise peamiseks aluseks, kuna käive on avalikult talletatav teave, kusjuures arvesse on võetud ajavahemikku 2005–2010, pidades silmas seda, et direktiiv jõustus 1. jaanuarist 2006. Täpsed andmed edasimüügiõigusega seotud teoste kohta on kättesaadavad ainult aastate 2008–2010 kohta.

⁷ Erinevalt muudest turgudest, kus oksjonite käive võib olla jaotunud ühtlaselt, müüvad paljud elavad kunstnikud oma teoseid peamiselt vahendajate kaudu ning vähem oksjonitel. Vahendajate kaudu sooritatud müügitehingute käive võib olla selles sektoris suhteliselt suurem ning on hinnanguliselt kaks korda suurem kui oksjonikäive.

⁸ Neisse võrdlevatesse andmetesse tuleb suhtuda ettevaatlikkusega, arvestades näiteks Hiinas täheldatavat väga suurt huvi traditsioonilise hiina kunsti vastu.

⁹ Neisse andmetesse tuleb suhtuda ettevaatlikult: need ei hõlma edasimüügiõiguse ühtlustamise eelset ja järgset aega. Samuti on periood 2008–2010 olnud pretsedenditu kõrgseisu ja järgnenud järsu languse aeg.

¹⁰ Itaalia hakkas edasimüügiõigust kohaldama 2006. aastast.

Jälgides laiemaid liikumisi nüüdiskunsti turgudel (ja kunstiturgudel üldiselt), ei ole praegu piisavalt tõendeid, mis viitaksid sellele, et ELi turuosa kaotuse kõnealusel perioodil elavate kunstnike teoste osas võiks kirjutada otseselt edasimüügiõiguse ühtlustamise arvele aastal 2006 (vt täpsemalt allpool punkt 2.4).

2.2.2. Kuni 70 aastat enne müügitehingu kuupäeva surnud kunstnike teoste oksjonimüük

„Moodsa” kujutava kunsti (ajavahemikul 1875–1945 sündinud kunstnike) teoste oksjonite üleilmne müügikäive küündis aastal 2010 ligikaudu 3,5 miljardi euron. ELi „pärijateturg” (kuni 70 aastat enne müügitehingu kuupäeva surnud kunstnike teoste turg) moodustas sellest 1 miljard eurot.

Kogu turg kokku kasvas aastatel 2005–2010 126 %. Šveitsi, USA ja ELi käive kasvas vastavalt 25 %, 69 % ja 85 %, samas kui Hiina turu kasv oli kogunisti nii suur kui 1300 %. ELi turuosa üleilmsel turul kahanes, mis tulenes taas kord suures osas Ühendkuningriigi turuosa kaotusest (27 %-lt 20 %-le), ning samuti langes ka USA ja Šveitsi turuosa. Hiina turuosa kasvas hüppeliselt 4 %-lt 23 %-le.

Mis puutub ELi pärijateturgu, siis tuleb märkida, et Ühendkuningriigi turuosa kahanes aastatel 2008–2010 viis protsendipunkti ehk 37 %-le ja seda ilma edasimüügiõiguse kohaldamiseta pärijateturu suhtes (ning veelgi enam: laiemal surnud kunstnike turul kaotas Ühendkuningriik samal ajavahemikul märkimisväärse osa oma turust, langedes 34 %-lt 20 %-le). USA turuosa kasvas samal perioodil viis protsendipunkti ning teiste ELi liikmesriikide turuosa püsis stabiilsena (olenemata sellest, kas nad kohaldasid pärijate suhtes edasimüügiõigust või mitte). Eristatavat seaduspärasust, mis tõendaks, et surnud kunstnike teoste eest autoritasusid mittekasseeerivad liikmesriigid näitasid vaadeldaval ajavahemikul paremaid tulemusi kui need, kes seda teevad, praegu ei ole. (Vt lisa tabel 1.)

2.3. Mõju siseturule

Pidades silmas arvamust, et edasimüügiõiguse ebaühtlane kohaldamine aitas kaasa müügitegevuse ELi-sisesele ümberpaiknemisele, püüdis komisjon kindlaks teha, kas võis täheldada kauplemise nihkumist eemale aastal 2006 elavate kunstnike teoste suhtes esimest korda edasimüügiõiguse kehtestanud liikmesriikidest ja teiste liikmesriikide poole ning kas need liikmesriigid, kus kehtib kuni 1. jaanuarini 2012 erand, on olnud võrreldes teistega surnud kunstnike teoste müügi osas eelisolukorras. Komisjon uuris perioodi 2005–2010 kohta olemasolevaid andmekogumeid.

2.3.1. Elavate ja surnud kunstnike teoste oksjonimüük

ELi kunstiturud erinevad oma olemuselt ja ülesehituselt. Näiteks kui Ühendkuningriigil on ELi suurim turuosa edasimüügiõigusega seotud teoste oksjonitehingute väärtuse järgi (2010. aastal 64 %), kellele järgnevad Prantsusmaa (12 %) ja Saksamaa (5 %), siis tehingute arvult oli esikohal Prantsusmaa (26 %)¹¹.

¹¹ Ühendkuningriigi müügitehingute suur väärtus on tingitud väikesest arvust ülikõrge hinnaga tehingutest. Näiteks aastal 2010 andsid 54 % kunstituru väärtusest 2 miljoni euro hinnaklassis toimunud tehingud, mis moodustasid aga kõigest 0,5 % tehingute arvust.

2010. aastal kaasnes edasimüügiõigus kokku umbes 65 000 oksjonitehinguga, millest laias laastus kaks kolmandikku olid surnud kunstnike teoste müügi tehingud ja üks kolmandik elavate kunstnike teoste müügi tehingud. (Vt lisa tabel 1.)

Kui vaadata elavate kunstnike teoste oksjonimüügi tehingute nii väärtust kui ka arvu perioodil 2005–2010, ei ole võimalik tuvastada selget seaduspära, mis ütleks, et ELis on toimunud kunstiäri süsteemne nihkumine mujale neist liikmesriikidest, mis kehtestasid aastal 2006 elavate kunstnike teoste suhtes edasimüügiõiguse.

Ühendkuningriik kaotas oma turuosa võrreldes 2005. aastaga nii elavate kui surnud kunstnike teoste müügi osas. Samuti kaotas Ühendkuningriik ELis oma turuosa perioodil 2008–2010 elavate kunstnike edasimüügiõigusega teoste osas, ehkki 2008. aastal, s.o kolm aastat pärast direktiivi jõustumist, tipnes Ühendkuningriigi turuosa sedavõrd kõrgel kui 61 % juures. Samas kasvatasid sel perioodil oma turuosa Ühendkuningriigi arvelt ka teised liikmesriigid, kes rakendasid esmakordselt edasimüügiõigust (Austria, Madalmaad ja Itaalia). Samuti väärrib märkimist, et Ühendkuningriigi surnud kunstnike teoste müügi turuosa ELis vähenes nii perioodil 2005–2010 kui ka 2008–2010. Liikmesriikidest, kes on edasimüügiõigust juba rakendanud, kasvatasid nii Prantsusmaa kui ka Saksamaa oma elavate ELi kunstnike teoste müügi turuosa aastatel 2008–2010 Ühendkuningriigi arvelt (vastavalt 5 %-lt 7 %-le ning 3 %-lt 4 %-le), samas kui ülejäänud ELi liikmesriikide turuosa püsis stabiilsena (2 %). Surnud kunstnike teoste müügi turuosa püsis muutumatuna (Vt lisa tabel 1.)

2.3.2. Üldise turuosa muutumine

Sarnaselt eelkirjeldatuga ei ole perioodil 2005–2010 selgeid seaduspärasusi võimalik täheldada ka turuosas tervikuna (mitte ainult oksjonimüük). Austria, Madalmaad ja Itaalia kasvatasid pisut oma turuosa elavate kunstnike teoste ELi turul, samas kui Ühendkuningriigi turuosa vähenes tunduvalt, sarnaselt Ühendkuningriigi turuosa üldisema kokkutõmbumisega.

Muutused surnud kunstnike teostega kauplemise turuosades peegeldavad samasugust segast pilti. Ühendkuningriigi turuosa kahanes samas suurusastmes tema laiema turu kokkutõmbumisega, Saksamaa ja Madalmaade turuosad vähenesid veidi, samas kui Prantsusmaa, Austria ja Itaalia turuosad suurenesid.

2.4. Kunstiturgude arengut mõjutavad tegurid

Paljud sidusrühmad on osutanud tõsiasjale, et erinevate kunstiturgude omadused, nende areng ning turgude suhteline konkurentsivõime sõltuvad väga mitmesugustest teguritest. Olulist osa võib siin etendada laiem maksustamissüsteem, sealhulgas käibemaksu kohaldamine. Nenditakse, et käibemaksu määrad erinevad ELis suuresti, alates 15 %st kuni 25 %ni. Mainiti vahendustasu määrasid ja halduskulusid, sealhulgas edasimüügiõiguse haldamise kulusid.

Olulised on ka muud aspektid. Kunstiturud on tundlikud muutuste suhtes maitse-eelistustes ning kunsti investeerimisväärtuse tajumises. Seepärast on alati tähtsal kohal asjatundjate kättesaadavus, iga konkreetse turu spetsialiseerumine, usaldus ning kontaktid. Tähtsaks mõjuteguriks võivad olla ka muutused üleilmses rikkuse jaotuses, mida tõestab ilmekalt Hiina kunstiturgude esilekerkimine. Samal ajal märgiti ka kunstituru mobiilsust, sealhulgas vahendajate sektoris toimuvate siseriiklike ja rahvusvaheliste kunstimestide kasvavat atraktiivsust.

2.4.1. Liikuvus kõrgemates hinnavahekikes

Üleilmset kunstiturgu iseloomustab ka väike arv „maailmaturu keskusi”, kus ostetakse ja müüakse kõige kallimaid kunstiteoseid, mille hinnad algavad 50 000 eurost. Nendeks keskusteks, mis evivad suurimat turuosa kõrgeimates hinnavahekikes, on USA, Hiina ja Ühendkuningriik. See tuleneb keskmisest suurematest müügihindadest neis riikides (vt lisa joonis 2) ning tõsiasjast, et väikese arvu tehingute arvele langeb suur protsendiosa tehingute väärtusest.

Paljud vastajad märkisid, et kallimate teoste müük on rahvusvahelise konkurentsi surve suhtes tundlikum ning selliste tehingute pealt küsitavad tasud võivad suurema tõenäosusega ajendada müüjaid viima müügitoimingud üle turgudele, kus tehingukulud on üldiselt väiksemad, isegi kui võtta arvesse transpordikulud¹². Oksjonikorraldajad tõid selles laadis välja juhtumeid, kus klient on otsustanud kolida oma müügitoiminguga New Yorki, mainides selles otsuses kulude kriteeriumina edasimüügiõigust. Vahendajate sektori esindajad tõid välja suundumuse, et tehinguid kiputakse üle viima mõnele tärkavale rahvusvahelisele kunstimessele, kusjuures eriti populaarne on mess „Art Basel”. Kokkuvõtteks võib öelda, et müüjad käituvad ratsionaalselt, kolides oma äri neile turgudele, kus tehing töötab tulla kõige soodsam, ning edasimüügiõigus on üks mitmest tegurist, millel on müügi toimumise koha valikul oma osa.

2.4.2. Halduskoormus madalamates hinnavahekikes

Ilmselt valdav osa tehingutest toimub turu alumises otsas, st peamiselt „koduturgudel”, kus kiputakse sooritama suurel hulgal väikese väärtusega tehinguid. Need turud võivad olla siseriiklikud, kuid võivad toimida ka paralleelselt rahvusvaheliste turgudega (London on selle hea näide) ning tavaliselt toetuvad need arvukatele väikese tehinguväärtusega tehingutele, kus müüakse peamiselt kohaliku päritoluga teoseid suuremas osas kohalikele ostjatele (vt lisa joonis 3). Toodi välja, et neid turgusid valitsevad pigem väiksemad ettevõtjad, kes on haavatavad regulatiivse koormuse suhtes, mis kergitab nende kulusid. Seda probleemi käsitletakse allpool punktis 3.

3. RAKENDAMISKÜSIMUSED RIIKIDE TASANDIL

3.1. Autoritasude määrad

Direktiivi keskne idee oli ühtlustada kohaldatavad autoritasu määrad viies määratletud hinnaklassis, eesmärgiga ühtlustada edasimüügiõiguse kohaldamine, kuna erinevused selles osas moonutasid konkurentsi tingimusi ühisturul. Ükski sidusrühm ei maininud, et neid hinnaklasse või autoritasu määrasid tuleks muuta või et valikuvaba 5 % määr väiksema kui 5000 euro suuruste tehingute eest tuleks tühistada.

Edasimüügiõiguse kohaldamise alammäära osas jäävad määrad vahemikku 15 kuni 3000 eurot. Ei ole esitatud ühtegi tõendit selle kohta, et erinevused riikide lõikes oleksid avaldanud ELi-sisesele kaubandusele ebasoodsat mõju.

¹² Vt näiteks „The impact of artist resale rights on the art market in the UK”, Toby Froschauer, jaanuar 2008.

3.2. Haldusmenetlused

Direktiiv võimaldab liikmesriikidel sätestada edasimüügiõiguse autoritasu kohustusliku või vabatahtliku haldamise ühingute kaudu. Kui enamik liikmesriike on kehtestanud edasimüügiõiguse kohustusliku haldamise ühingute kaudu, siis märkimisväärne arv liikmesriike valis vabatahtliku haldamise ühingute kaudu. Võimalust rakendada õiguste ühingute kaudu haldamisel erinevaid lähenemisviise sidusrühmad kahtluse alla ei seadnud.

Pealegi ei ütle direktiiv õiguse rakendamise ja haldamise kohta mitte midagi. Riikide süsteemides on märkimisväärseid lahknevusi, millest tulenevalt on haldamise lihtsuse aste ja kulukus nii edasimüügiõigust haldavate kutseliste turukauplejate kui kogumisühingute jaoks mõnevõrra erinev.

3.2.1. Halduskulud

Enamik kutselisi turukauplejaid tõstatas halduskulude küsimuse. Tõsteti esile, et iga tehinguga kaasnevad suured halduskulud põhjustavad rohkem probleeme eriti just VKEdele, mille turuosa tehingute arvu järgi on tavaliselt suurem kui turuosa tehingute väärtuse järgi. Siinkohal väärib märkimist, et ainuüksi aastal 2010 toimus rohkem kui 65 000 tasuõiguslikku oksjonitehingut. Õiguse haldamise kulud olid hinnanguliselt kuni 50 eurot tehingu kohta. Peamiselt on need tööjõu kulud, mis on seotud i) nõuetele vastavate kunstnike kindlaksmääramisega; ii) pärijate ja teiste õiguste omanike ja nende asukoha kindlaksmääramisega ning iii) väljajätmiste ja tagastuste töötlemisega, pluss IT-süsteemide kulud.

Suurimaks üksikteguriks osutus nõuetele vastavate kunstnike kindlaksmääramine. Kui mõnes liikmesriigis on autoritasu kogumise ühingutel olemas suurepärased kartoteegid, siis teised selliseid andmeid ei säilita või ei ole need tõhusalt kättesaadavaks tehtud. Mõned kogumisühingud avaldavad õiguste omanike nimekirju isikute kohta, kes on sõlminud nendega lepingu ja omavad õigust edasimüügiõiguse autoritasule. Liikmesriikides, kus on seatud edasimüügiõiguse autoritasu väljamaksmise eeltingimuseks, et kunstnik peab olema ennast autoritasu kogumise ühingu juures registreerinud, on kogumisühingud võimelised esitama kõigi potentsiaalsete tasusaaajate nimekirja.

Kui autoritasu kogumise ühing ei tee seda teavet süsteemselt ja arusaadavalt kättesaadavaks, langeb see ülesanne kunstituru kutseliste kauplemise õlule, kes peavad kunstnikke ise taga otsima. Olukord autoritasuõiguslike isikute piiriüleste andmebaaside olemasolu ja kättesaadavusega on väga ebaühtlane.

Edasimüügiõigusega seonduvate halduskulude vähendamise peamise tingimusena märgiti autoritasuõiguslike kunstnike kõikehõlmava ja otsingumootoriga varustatud andmebaasi olemasolu. Teiseks lähenemisviisiks on valikuvõimalusena kasutatava ja lihtsustatud ühekordse makse süsteemi rakendamine. Ühes liikmesriigis mainiti õiguse tõhusa haldamise tagamise olulise elemendina kogu kunstivaldkonda hõlmavat lepingut (õiguste omanikud, kunstitööstus) õiguse rakendamise kohta ning koostööd ühilduvate IT-süsteemide väljatöötamiseks.

3.2.2. Autoritasu kogumise ühingute kulud

Autoritasu kogumise ühingud hindavad halduskuludeks ligikaudu 10–20 % kogutud autoritasude summast. Tavaliselt arvavad autoritasude kogumise ühingud oma halduskulud

autoritasudest maha enne nende väljamaksmist ning seega jäävad need kokkuvõttes tasude saajate kanda.

Liikmesriikides, kus autoritasu kogumise ühingud võivad koguda edasimüügiõiguse autoritasusid ainult individuaalse volituse alusel, on tavaliselt võimalik kõik kogutud autoritasud välja maksta. Liikmesriikides, kus kehtib muu süsteem, ei ole tasusaajaid mõnikord võimalik leida. Sellisel juhul jääb kuni 5 % kogutud autoritasudest välja maksmata.

3.2.3. Kaskaadiefekt

Kunstiteoste vahendajad on samuti kritiseerinud edasimüügiõiguse nn „kaskaadiefekti”: autoritasu tuleb maksta iga tehingu pealt, kuid erinevalt käibemaksust ei saa taotleda selle tagastust kauplejate vaheliste tehingute eest. Edasimüügiõigusel on kumulatiivne mõju kunstiteostele, mida müüakse mitu korda järjest edasi. Liikmesriikides, kus autoritasu maksmise kohustus võib lasuda lisaks müüjale ka ostjal, võib kunstivahendaja, kes sooritab kaks järjestikust tehingut, tasuda ühe ja sama kunstiteose pealt autoritasu kaks korda järjest (esmalt ostjana ja siis müüjana).

4. MÕJU KUNSTNIKELE

4.1. Kunstnike kasud ja kulud

Komisjon küsis edasimüügiõiguse autoritasu kogumise ja jaotamise eest vastutavatele autoritasu kogumise ühingutelt andmeid: a) kunstnike arvu kohta, kes ajavahemikul 2005–2010 nende aastate lõikes selle õiguse eest kasu said, ning b) väljamakstud summa kohta. Seda teavet oli suuteline esitada kümme autoritasu kogumise ühingut, mis hõlmasid seega 10 liikmesriiki 27st¹³. (Vt kokkuvõtte lisa tabelis 3.) Neis kümnes liikmesriigis maksti 2010. aastal autoritasudena välja ligikaudu 14 miljonit eurot, mis jagunes 6631 kunstniku ja nende pärija vahel, mis on küllaltki stabiilne arv võrreldes 14,4 miljoni euroga, mis maksti autoritasuna välja 2007. aastal 7107 kunstnikule ja nende pärijale. Seejuures koguti ligikaudu pool kogu autoritasude summast ainuüksi Prantsusmaal. Nelja liikmesriigi autoritasu kogumise ühingud (Belgia, Prantsusmaa, Slovakkia ja Taani) olid suutelised esitama 2006.–2010. aasta väljamaksete kohta andmed elavate ja surnud kunstnike lõikes. Nendes neljas liikmesriigis maksti selle perioodi jooksul 22 % autoritasudest arvestatuna tehinguväärtuste järgi ning 41 % autoritasudest arvestatuna tehingute arvu järgi elavatele kunstnikele.

Neid näitajaid toetavad suurel määral ka Arts Economicsi teostatud uuringud. Aastal 2010 müüdi oksjonitel autoritasuõiguslike tehingute kaudu rohkem kui 5000 elava kunstniku teoseid, milleks teostati ligikaudu 19 000 tehingut koguväärtuses 225 miljonit eurot. Pärijate osa moodustas tunduvalt suurema osa edasimüügiõigusega seotud müügikäibest: 82 % käibest arvestatuna tehinguväärtuste järgi, 71 % käibest arvestatuna tehingute arvu järgi ning 63 % autoritasude saajatest (vt lisa tabel 4).

45 % aastal elavatest kunstnikest, kes aastal 2010 oma teoseid müüsid ja kellel oli õigus autoritasule (keda oli kokku 2271), kuulusid hinnavahele alla 3000 euro, millega kaasnes autoritasu määr kuni 150 eurot. Kõnealustest kunstnikest 39 % kuulusid hinnavahele kuni

¹³ Mõned autoritasu kogumise ühingud olid võimelised nimetama väljamakstud autoritasude summa, kuid mitte tasu saanud kunstnike arvu; teised esitasid kogusumma, kuid mitte andmeid aastate lõikes; üks esitas kunstnike arvu, kuid mitte tasude summat. Kaheksa liikmesriigi ühingud ei olnud suutelised esitama üldse mitte mingit teavet.

50 000 eurot, kus autoritasu määr oli kuni 2030 eurot. Valdav enamik konsulteerimises oma panuse andnud kunstnikest ja õiguste pärijatest olid edasimüügiõiguse süsteemiga rahul, nentides, et see muudab nii mõndagi nii rahalises kui tunnustamise mõttes. Mõned autoritasu kogumise ühingud on rakendanud ka kultuuri toetamise otstarbeliste mahaarvamiste programmi (10 % edasimüügiõiguse tuludest), mida kasutatakse konkreetselt noorte kunstnike toetamiseks. Mõnede liikmesriikide autoritasu kogumise ühingud on väljendanud kahetsust selle üle, et seoses kohaldatavate määrade ühtlustamisega vastavalt edasimüügiõiguse direktiivile on autoritasude määr vähenenud võrreldes eelneva ajaga, kui kohaldati siseriiklikke õigusakte, ning 12 500 eurose ülemmäära ja kahaneva autoritasude määra skaala kehtestamist, nt Saksamaal, kus varem oli kohaldatud kõigi müügitehingute suhtes ühetaolist 5 % määra.

5. JÄRELDUSED

5.1. Euroopa turgude konkurentsivõime

Selget seaduspära, mis seostaks ELi turuosa vähenemise üleilmsel moodsa ja nüüdiskunsti turul edasimüügiõiguse kohaldamist käsitlevate õigussätete ühtlustamisega ELis alates 1. jaanuarist 2006, ei ole võimalik tuvastada. Samuti ei ole praegu võimalik täheldada selget seaduspära, mis viitaks kunstiäri süsteemsele liikumisele ELi siseselt mujale neist liikmesriikidest, mis kehtestasid selle õiguse elavate kunstnike puhul alates aastast 2006. Samas on Euroopa kunstiturud kõigis hinnavahemikes ja nii oksjonite kui vahendajate sektoris selgelt survestatud ning siinkohal tuleb märkida, et edasimüügiõiguse kohaldamisala laieneb tunduvalt pärast 1. jaanuari 2012, kui lõpeb erandi kohaldamine surnud kunstnike teoste suhtes.

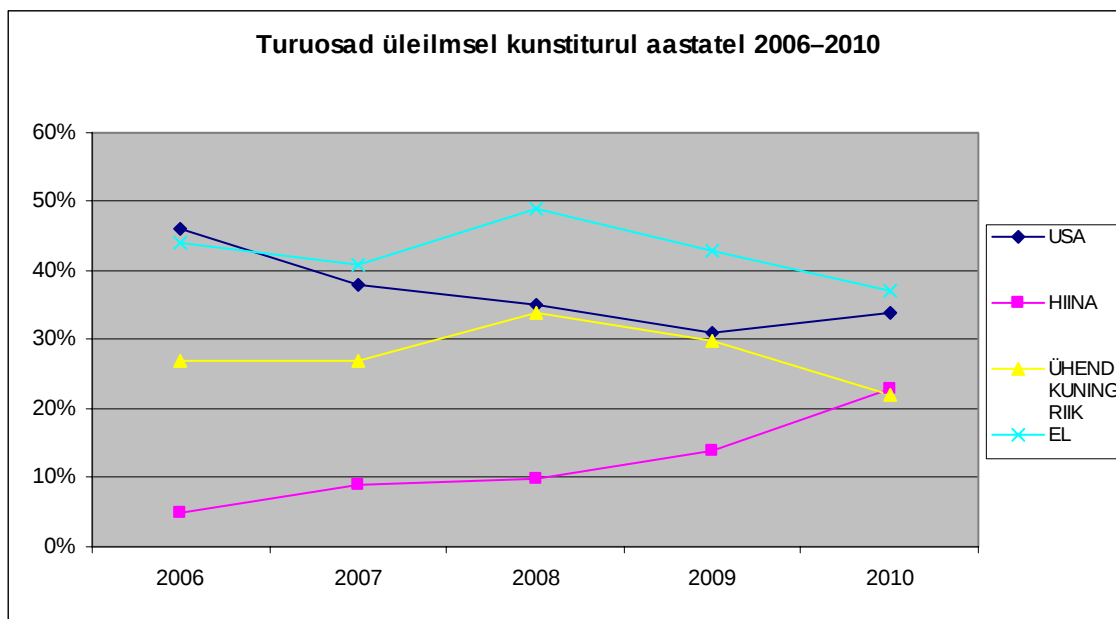
Samal ajal erineb edasimüügiõiguse haldamise kvaliteet ELi eri paigus märgatavalt, põhjustades kulusid nii kutselistele kunstituru osalistele kui kunstnikele. See koormus võib olla eriti suur turu alumises osas tegutsejatele, keda selle õiguse haldamise kulud mõjutavad suhteliselt rängemalt. Samuti mõistab komisjon, et mõnedes liikmesriikides kujutab edasimüügiõiguse ebatõhus haldamine kutselistele kunstiturul kauplejatele tuntavat koormust ning sellega võivad kaasneda ka põhjendamatult suured mahaarvamisest kunstnikele ja nende järeltulijatele väljamaksmisele kuuluvatest autoritasudest.

- Arvestades selle sektori majanduslikku olulisust, on komisjon seisukohal, et turu arengut tuleb pidevalt jälgida. Komisjon plaanib koostada veel ühe aruande ning esitab oma tulemused aastal 2014.
- Samuti püüab komisjon teha kõik endast oleneva, et veenda kolmandaid riike edasimüügiõigust rakendama.
- Arvestades edasimüügiõigusega seotud tehingute arvu, on komisjon ühtlasi seisukohal, et oleks kasulik edendada Euroopa tasandil kogemustevahetust heade tavade osas, et saavutada halduskulude parem haldamine ja miinimumini viimine kõigis liikmesriikides. Selleks kavatseb komisjon algatada sidusrühmade dialoogi, mille ülesandeks on esitada soovitusi edasimüügiõiguse tasude kogumise ja jaotamise süsteemi parandamiseks ELis.
- Laiemas plaanis tahab Euroopa Komisjon hea seista selle eest, et autoritasu kogumise ühingute juhtimine oleks kõrgel tasemel ja nende tegevus oleks

läbipaistev nii nende liikmetele kui kommertskasutajaile ning selles küsimuses tuleb komisjon 2012. aasta jooksul välja ettepanekuga, mida võiks võrdsel määral rakendada autoritasu kogumise ühingute suhtes, kes haldavad edasimüügiõigust.

Lisa 1

Joonis 1. Turuosade muutumine üleilmselt kunstiturul aastatel 2006–2010.

Tabel 1. Oksjonite müügikäive aastatel 2008 ja 2010.

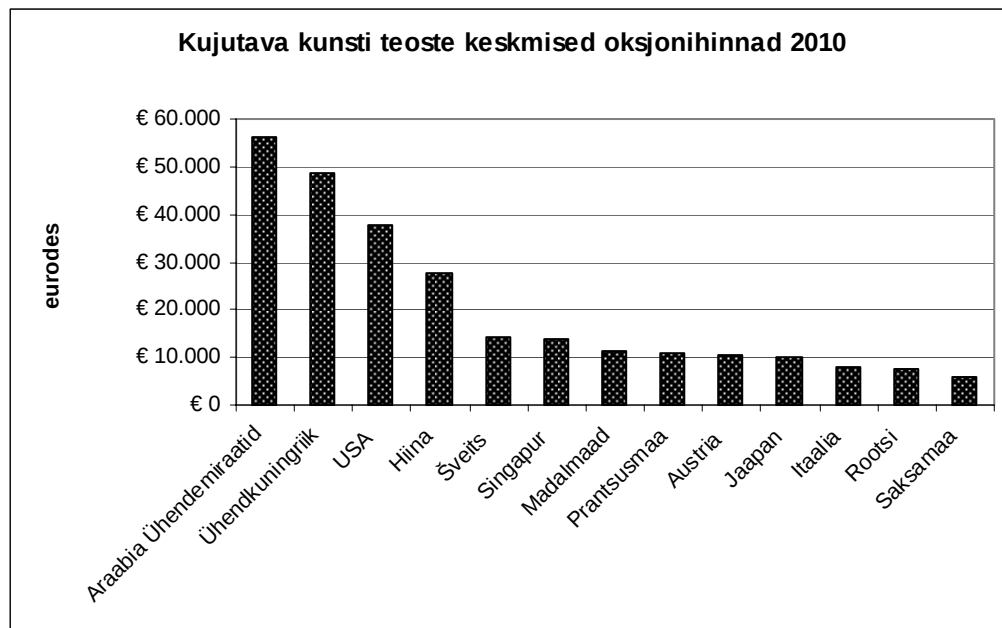
	Oksjonite müügikäive aastal 2008 (mln eurot)					Oksjonite müügikäive aastal 2010 (mln eurot)					
	Kõik elavad kunstnikud	Elavad ELi kunstnikud	Kuni 70 aastat enne müügi-tehingut surnud kunstnike teosed	Kuni 70 aastat enne müügi-tehingut surnud ELi kunstnike teosed	Oksjoni-müügi käive kokku (kujutav ja tarbekunst)	Kõik elavad kunstnikud	Elavad ELi kunstnikud	Kuni 70 aastat enne müügi-tehingut surnud kunstnike teosed	Kuni 70 aastat enne müügi-tehingut surnud ELi kunstnike teosed	Oksjoni-müügi käive kokku (kujutav ja tarbekunst)	Kujutava kunsti teoste oksjoni-müük
AT	6,5	6,0	15,1	14,3	131,6	8,5	7,6	22,1	19,8	222,8	76,6
FR	40,7	27,4	162,4	136,1	1105,3	51,6	24,1	200,9	120,6	1153,4	396,8
DE	17,4	14,9	61,4	57,2	454,5	16,8	12,3	69,2	53,6	416,5	143,3
IT	20,2	11,7	72,6	60,7	514,1	16,9	14,6	53,0	53,5	250,2	86,1
NL	2,8	2,2	11,4	10,8	126,7	6,7	4,7	1,5	16,9	124,6	42,9
SE	4,9	4,3	20,2	16,0	138,9	9,7	9,4	27,1	22,6	153,3	52,7
UK	506,3	347,0	900,6	752,8	6391,1	199,4	145,1	695,4	661,0	4224,9	1453,4
Ülejäanud EL	15,8	14,4	51,5	47,5	437,0	15,1	6,9	107,7	83,7	693,8	238,7
EL	614,5	429,0	1295,0	1099,9	9299,3	319,1	224,7	1176,8	1031,7	7239,5	2490,4
US	421,4	127,9	1129,9	626,5	6607,8	389,5	97,6	1308,2	694,4	6499,6	2235,9
CH	3,9	3,0	26,9	25,9	272,8	5,7	3,4	35,2	29,3	376,5	129,5
Ülejäanud maailm	350,3	5,7	201,8	37,0	2791,1	357,1	17,5	970,8	43,8	6661,2	2226,8
KOKKU	1390,2	564,5	2653,6	1784,8	18971,0	1071,6	343,2	3490,3	1799,2	20776,8	7082,6

Tabel 2 Elavate kunstnike ja autoritasuõiguslike pärijatega Euroopa kunstnike teoste oksjonimüük ELis aastal 2010

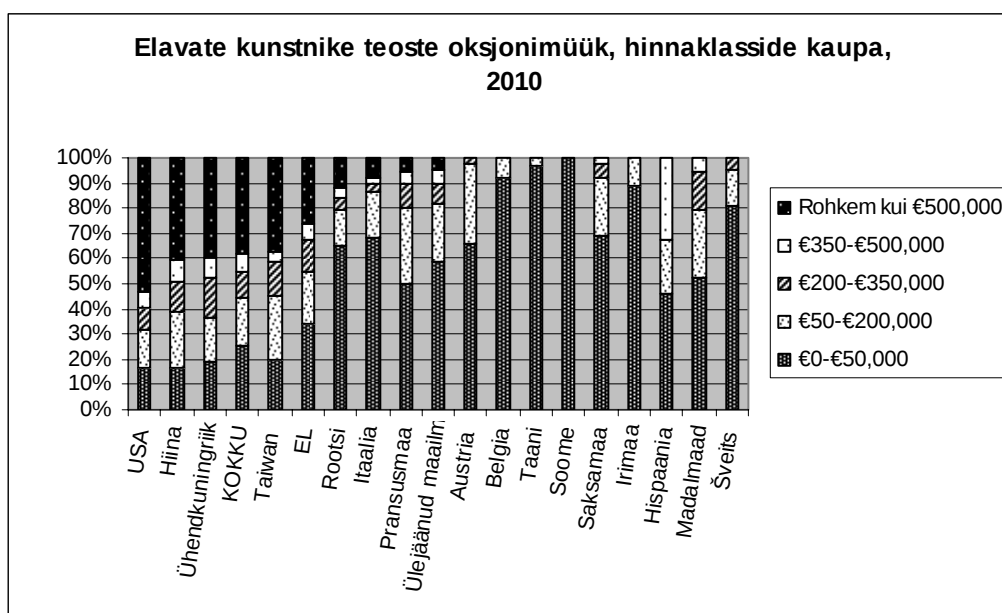
	Väärtus, mln	Autoritasu saanud kunstnike/pärijate	Tehingute arv
--	--------------	--------------------------------------	---------------

	eurot	arv	
Elavad kunstnikud	225	5 072	18 670
Euroopa kunstnikud, kellel on autoritasuõiguslikud pärijad	1 032	8 814	46 380
Kokku	1 257	13 886	65 050
Elavate kunstnike % kõigist kunstnikest	18 %	37 %	29 %

Joonis 2.

Joonis 3.

Tabel 3. Autoritasu saanud kunstnike arv ning väljamakstud autoritasude suurus ajavahemikul 2005–2010 valitud ELi liikmesriikides

	2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	Arv	Väärtus eurodes	Arv	Väärtus eurodes	Arv	Väärtus eurodes	Arv	Väärtus eurodes	Arv	Väärtus eurodes	Arv	Väärtus eurodes
AT			19	0,038	27	0,07	43	0,111	39	0,093	38	0,11
BE	291	0,256	413	0,505	448	0,51	545	0,623	508	0,46	513	0,554
DK			1604	0,225	2071	1,346	1989	1,403	1511	0,742	1894	0,857
EE		0,007	10	0,018	14	0,021	13	0,011	9	0,01	11	0,004
FR	1991	2,934	2191	5,2	2233	6,51	1985	6,68	1959	6,06	2054	6,848
DE	878	2,351	1020	2,751	1191	3,47	1157	3,374	1112	4,319	1021	3,427
NL			46	0,06	39	0,053	54	0,067	44	0,056	58	0,105
PT					4	0,001	6	0,005	19	0,027	26	0,026
SK	76	0,021	110	0,025	135	0,037	152	0,049	132	0,038	50	0,022
UK			414	0,987	945	2,99	1123	3,45	913	2,594	966	2,696
Kokku		5,569	5827	9,809	7107	15,008	7067	15,773	6246	14,399	6631	14,649